

Hoe breed evalueert mijn methode?

Als leerkracht in de basisschool kan je je lessen Nederlands vormgeven door het volgen van een methode. De meeste methodes bieden allerhande evaluatie-instrumenten aan. Deze zijn van zeer uiteenlopende aard. Ze reiken immers van klassieke spellingtoetsen tot leesbegriptoetsen, over zelfevaluatie-instrumenten tot observatiewijzers of aanzetten om een schrijfportfolio vorm te geven. Dit scenario helpt je op weg om de evaluatie-instrumenten uit je methode een plaats te geven binnen breed evalueren. Tevens kan dit scenario achtergrond bieden bij het kiezen van een nieuwe methode.

Individuele leerkrachten kiezen zelf geen methode. Dit wordt immers op schoolniveau beslist. Daarom richt dit scenario zich in hoofdzaak tot beleidsmensen: zorgcoördinatoren, beleidsondersteuners, taalbeleidscoördinatoren of directeurs. Toch is het wenselijk dat zij het hele team betrekken bij de screening of de keuze van de methode waarmee gewerkt wordt.

De volgende zes vragen geven een aanzet om je eigen methode te screenen op breed evalueren. Hieronder worden ze een voor een uitgewerkt.

1

1. Waarom evalueer ik de competenties Nederlands?
2. Wat evalueer ik?
3. Hoe evalueer ik de competenties Nederlands?
4. Wanneer evalueer ik de competenties Nederlands?
5. Wie evalueert?
6. Hoe ga je aan de slag met de resultaten?

1. Waarom evalueer ik de competenties Nederlands?

Uitzoeken wat de bedoeling is van je evaluatie en goed zicht hebben op dat doel, heeft gevolgen voor wat, hoe en wanneer je zult evalueren. Ook de keuze voor wie betrokken is bij de evaluatie en hoe je aan de slag gaat met de resultaten na de evaluatie vloeit voort uit het doel van het evalueren of de reden om te evalueren.

Een voorbeeld

Je wilt door je evaluatie nagaan in welke mate de leerlingen je instructies begrijpen. Als blijkt dat je instructies te moeilijk zijn, kan je **zelf aanpassingen doen bij het uitleggen van een opdracht.(= waarom)**. Je bepaalt dus dat je nagaat **of de leerlingen je instructies die je geeft in de klas kunnen uitvoeren (=wat)**. Dat kan je heel goed in kaart brengen door observatie. Bij het geven van een instructie kan je enkele leerlingen observeren in welke mate ze de opdracht begrepen hebben. Bevindingen kan je eventueel noteren in een **observatiewijzer (=hoe)**. Om op deze manier te evalueren heb je geen toets of apart evaluatiemoment nodig. Leren en evalueren hangt hier mooi samen, vermits je **observeert tijdens de instructie. (=wanneer)** Wat je opgevallen is

tijdens de observatie kun je bespreken **met de leerling zelf. (=wie)** Misschien besluit je dat je instructie over het algemeen heel duidelijk was, maar dat een bepaalde leerling graag een tweede keer de uitleg wilt horen. Hiermee kan je dan **rekening houden** bij het verdere lesgeven. (=aan de slag gaan met de resultaten)

Breed evalueren streeft ernaar om de redenen van evaluatie te verbreden. Breed evalueren laat immers uit evalueren nieuw leren ontstaan. Daarom is het belangrijk bij evalueren zicht te krijgen op wat leerlingen kennen en kunnen, er met de leerlingen open over te communiceren om dan samen een strategie op te stellen om de zwakke punten te verbeteren. Onderstaand checklistje geeft mogelijkheden en redenen om te evalueren. **Met dit lijstje kun je aftoetsen in hoeverre je methode inspeelt op de verschillende redenen om te evalueren.** In de kolom ernaast kan je telkens noteren of er andere evaluatie-instrumenten zijn die je, naast die van je methode, inzet om een eventueel hiaat op te vullen.

Wanneer een bepaalde reden van evalueren noch door je methode noch door een ander evaluatie-instrument wordt ingevuld, kan je (met je team) nagaan waarom het zinvol kan zijn om ook die reden aan te grijpen om te evalueren. Aan de hand van onderstaande vragen kan je nagaan of je methode effectief aanzetten geeft tot de vermelde redenen van evaluatie.

Waarom evalueer ik?	In mijn methode?	Andere instrumenten die ik gebruik
Om zicht te krijgen op de <i>beginsituatie</i> van de leerlingen zodat ik hen gepast kan begeleiden en mijn onderwijs kan afstemmen op hun noden.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe krijg je een lijn in je evaluatiebeleid?</u> helpt je verder.
Om zicht te krijgen op het <i>proces</i> van de leerlingen, om een volgsysteem uit te bouwen zodat ik de ondersteuning van de leerlingen kan optimaliseren.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe breed evalueert mijn volgsysteem?</u> helpt je verder.
Om te communiceren met leerlingen over hun vorderingen. Zo weten de leerlingen wat ze al goed kunnen en wat hun werkpunten zijn.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe ga je aan de slag met de resultaten van breed evalueren?</u> helpt je verder.
Om te communiceren met ouders over de vorderingen van hun kinderen.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Breed evalueren leidt naar breed rapporteren</u> helpt je verder.
Om als leerkracht een strategie op te stellen om zwakke punten in het onderwijs te verbeteren en om het lesgebeuren aan te passen.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe ga je aan de slag met de resultaten van breed evalueren?</u> helpt je verder.
Om de leerlingen te kunnen plaatsen ten opzichte van een Vlaams gemiddelde.	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe ga je aan de slag met de resultaten van breed evalueren?</u> helpt je verder.

2. Wat evalueer ik?

Breed evalueren streeft ernaar zoveel mogelijk competenties van leerlingen in kaart te brengen. Binnen de *Toolkit breed evalueren* zijn volgende competenties opgenomen die relevant zijn voor de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de leerlingen: taalcompetentie, leercompetentie, zelfsturende competentie en sociale competentie.

Onder **taalcompetenties** vallen de eindtermen die het talig functioneren ondersteunen. Onder **leercompetenties** worden vaardigheden en attitudes opgesteld die te maken hebben met 'tot leren komen'. Hier gaat het bijvoorbeeld om leerkansen benutten, zicht krijgen op het eigen kunnen en reflecteren bij het uitvoeren van een taalkaak. Onder **zelfsturende competenties** worden attitudes en vaardigheden opgesteld die aangeven in welke mate de leerlingen bereid zijn om te leren en kritisch en zelfredzaam te zijn bij het uitvoeren van een taalkaak. Onder **sociale competenties** worden attitudes en vaardigheden opgesteld die informatie geven over de houding van de leerlingen tegenover anderen bij het uitvoeren van een taalkaak.

Een voorbeeld

Mies zit in het eerste leerjaar. Haar leerkracht bedacht volgende spreekopdracht: in hoekenwerk vertellen de kinderen aan elkaar waarin ze kampioen zijn. Mies vertelt dat ze zich kampioen voelt in fietsen. Ze toont haar fiets in het groepje en vertelt over een lange fietstocht die ze onlangs maakte. De leerkracht zit ook in het groepje en stelt het volgende vast: Mies beslist zelf om haar fiets erbij te halen om haar verhaal kracht bij te zetten (zelfsturende competentie), ze luistert naar de feedback van haar medeleerlingen als die vragen om wat luider te praten (leercompetentie). Mies spreekt Standaardnederlands en kan haar verhaal goed opbouwen, ze springt niet van de hak op de tak (taalcompetentie). Eens Mies haar beurt is afgelopen is ze echter niet meer bereid naar anderen te luisteren. (sociale competentie).

3

Een overzicht van alle eindtermen, onderverdeeld per competentie, vind je in het [raamwerk van de doelen](#).

Onderstaande tabel helpt je na te gaan welke competenties je methode evalueert. Je kunt ook telkens in de kolom ernaast noteren of er andere evaluatie-instrumenten zijn die, naast die van je methode, een eventueel hiaat kunnen opvullen.

Wanneer een bepaalde competentie noch door je methode noch door een ander evaluatie-instrument wordt geëvalueerd, kan je (met je team) nagaan waarom het zinvol kan zijn om ook die competentie te evalueren.

Wat evalueer ik?	In mijn methode?	Andere instrumenten die ik gebruik
- Taalcompetenties	Ja/nee	Ja: ...
	Zo ja, welke?	Nee. Het raamwerk waarin de eindtermen gekoppeld zijn aan bestaande evaluatie-instrumenten kan inspiratie bieden.
	
	Welke ontbreken?	

	
- Leercompetenties	Ja/nee	Ja: ...
	Zo ja, welke?	Nee. Het scenario <u>Harde versus zachte evaluatie</u> kan inspiratie bieden.
	
	Welke ontbreken?	
	
- Zelfsturende competenties	Ja/nee	Ja: ...
	Zo ja, welke?	Nee. Het scenario <u>Harde versus zachte evaluatie</u> kan inspiratie bieden.
	
	Welke ontbreken?	
	
- Sociale competenties	Ja/nee	Ja: ...
	Zo ja, welke?	Nee. Het scenario <u>Harde versus zachte evaluatie</u> kan inspiratie bieden.
	
	Welke ontbreken?	
	

3. Hoe evalueer ik?

Breed evalueren zet in op verschillende manieren van evalueren. **Afhankelijk van welke van bovenstaande competenties je wilt evalueren, is er een ander instrument voorhanden.**

Een voorbeeld

In kaart brengen of een leerling bij het lezen van een boek openstaat voor andermans ideeën of andere culturen (= sociale competentie), kun je niet door het afnemen van een spellingstoets. Te weten komen hoe een leerling aan de slag gaat met gerichte feedback, kun je niet evalueren door gebruik te maken van een klassieke leesvaardigheidstoets.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van verschillende evaluatie-instrumenten. Zo kan je nagaan welke evaluatie-instrumenten je methode bevat. In de kolom ernaast kan je ook telkens noteren of er andere evaluatie-instrumenten zijn die, naast die van je methode, een eventueel hiaat kunnen opvullen.

Wanneer een bepaald soort evaluatie-instrument niet is opgenomen, kan je (met je team) nagaan welke meerwaarde het kan opleveren voor het leerproces van de leerlingen om ermee aan de slag te gaan. Het is zeker niet de bedoeling dat alle soorten instrumenten gebruikt worden. Wél is het

leerrijk na te gaan welke competentie (= wat evalueer ik?) je het best in kaart kan brengen met welk instrument én welk instrument het best de reden (=waarom evalueer ik?) van je evaluatie kan vormgeven.

Hoe evalueer ik?	In mijn methode?	Andere instrumenten die ik gebruik
- Observatiewijzer	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe ga je aan de slag met observatiewijzers?</u> helpt je op weg.
- Portfolio	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe ga je aan de slag met een portfolio?</u> helpt je op weg.
- Klassieke toetsen van verschillende taalcompetenties	Ja/nee Zo ja, welke? Welke ontbreken? Heb je enkel 'ja' aangeduid, dan laat je methode heel wat kansen liggen om breed te evalueren. Zie <u>Wat is breed evalueren?</u>	Ja: ... Nee

5

4. Wanneer evalueer ik?

Naast toetsen die worden afgenomen, biedt je methode ongetwijfeld nog veel andere momenten aan om competenties te evalueren. **Breed evalueren streeft ernaar om de instructie (= het lesgebeuren) en de evaluatie zoveel mogelijk te laten samenlopen.**

Een voorbeeld

Zo kan een leerkracht terwijl leerlingen een creatieve schrijfofdracht doen, met een observatiewijzer het leerproces van bepaalde leerlingen opvolgen. Of leerlingen beoordelen elkaars schrijfproduct (=peer-assessment) aan de hand van enkele vooropgestelde criteria. Deze tussentijdse evaluaties waarbij het krijgen van gerichte feedback primeert, zorgen ervoor dat leerlingen zicht krijgen op hun sterktes en zwaktes. Op die manier gaan leren en evalueren hand in hand.

Ook hier is het leerrijk om af te wegen welke competenties zich er best toe lenen om tijdens het lesgebeuren zelf (en dus niet tijdens een apart evaluatiemoment) in kaart te brengen en welke instrumenten daarvoor geschikt zijn.

Onderstaand checklistje gaat na of binnen je methode instructie en evaluatie geïntegreerd kunnen verlopen.

Wanneer evalueer ik?	In mijn methode?
De methode biedt mogelijkheden om permanent te evalueren.	Ja/nee
Het ene evaluatiemoment sluit mooi aan op het andere zodat er een evaluatielijijn ontstaat.	Ja/nee
De methode geeft aan de leerlingen mee wanneer ze geëvalueerd worden.	Ja/nee Heb je vooral 'nee' geantwoord? Dan biedt het scenario <u>Hoe kan je permanent evalueren?</u> inspiratie.

5. Wie evalueert?

Breed evalueren streeft ernaar om de leerlingen zelf sterk te betrekken bij het evaluatieproces. Zo kunnen leerlingen:

- zelf beoordelen of ze een taak tot een goed einde gebracht hebben (= self-assessment)
- hun eigen leerproces in kaart brengen door middel van een portfolio
- elkaar evalueren (= peer-assessment)
- mee criteria opstellen voor bepaalde taaltaken (= co-assessment)
- voor zichzelf werkpunten opstellen
- etc.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van hoe je de leerlingen zo optimaal mogelijk kan betrekken bij de evaluatie. Met de tabel kan je nagaan in welke mate je methode daar aandacht voor heeft. Je kunt ook telkens in de kolom ernaast noteren of er andere evaluatie-instrumenten zijn die, naast die van je methode, een eventueel hiaat kunnen opvullen.

Leerlingen betrekken bij het evaluatieproces veronderstelt dat er een zekere autonomie van de leerlingen verwacht wordt. Het is belangrijk dat **leerlingen hierin kunnen groeien**. Bij zelfevaluatie kunnen leerlingen zichzelf aanvankelijk evalueren op twee items en die kunnen verderop in hun loopbaan uitgebreid worden. De sturende begeleiding van de leerkracht is zeer belangrijk.

Het is zeker niet de bedoeling dat alle leerlingen bij elk evaluatiemoment even intensief betrokken worden. Wél is het leerrijk om na te gaan welke competentie (= wat evalueer ik?) je ook door de leerlingen zelf in kaart kan laten brengen én welk instrument daarvoor het meest geschikt is.

Wie is betrokken bij de evaluatie? Wie evalueert?	In mijn methode?	Andere instrumenten die ik gebruik
- Leerlingen evalueren zichzelf (self-assessment).	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe betrek je leerlingen bij het evaluatieproces?</u> helpt je op weg.
- Leerlingen evalueren elkaar (peer-assessment).	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe betrek je leerlingen bij het</u>

			<u>evaluatieproces?</u> helpt je op weg.
-	Leerlingen bepalen mee waarop ze beoordeeld zullen worden (co-assessment).	Ja/nee	Ja: ... Nee. Het scenario <u>Hoe betrek je leerlingen bij het evaluatieproces?</u> helpt je op weg.
-	Alleen de leerkracht evalueert.	Ja/nee	Ja: ... Nee
		Heb je enkel bij deze vraag 'ja' geantwoord? Dan laat je methode nog heel wat kansen liggen om breed te evalueren.	

Om over na te denken

Bij een bepaalde manier (=hoe) van evaluatie (door een klassieke toets, door een portfolio, door een observatiewijzer) kunnen telkens verschillende personen betrokken worden (=wie). Dat levert mooie voorbeelden op van breed evalueren in de klaspraktijk:

Leerlingen (=wie) van het zesde leerjaar observeren (=hoe) een klasgenoot die vertelt over een interessant krantenartikel dat hij gelezen heeft.

De leerkracht (= wie) observeert (=hoe) de leerlingen terwijl ze groepswork uitvoeren.

Vooraleer de leerkracht een klassieke toets (=hoe) geeft over samengestelde woorden, bespreekt de leerkracht met de leerlingen (= wie) waarop ze zal letten bij het verbeteren.

Voor het aanleggen van een leesportfolio (=hoe) vraagt de leerkracht de leerlingen (=wie) uit te zoeken (zelfreflectie=hoe) welk boek ze het liefst gelezen hebben en waarom.

7

6. Hoe ga je aan de slag met de resultaten?

De verkregen resultaten van de evaluatie bieden de mogelijkheid aan leerkrachten om het onderwijs aan te passen aan de behoeften van de leerlingen. Leerlingen bij wie de taalontwikkeling trager verloopt, zullen extra ondersteuning nodig hebben. Leerlingen die sneller vorderen, zullen eerder nood hebben aan meer stimulerende prikkels om zich verder te ontwikkelen.

Breed evalueren streeft ernaar de evaluatieresultaten tot nieuw leren te laten leiden. Door feedback die leerlingen krijgen van elkaar en van de leerkracht, door zelfevaluatie, door evaluatiegesprekken waarin de werkpunten van de leerlingen worden besproken etc. krijgen leerlingen immers goed zicht op hun eigen leerproces en op wat er van hen verwacht wordt. Breed evalueren zorgt er met andere woorden voor dat zowel de leerkracht als de leerling zelf het leerproces kan bijsturen.

Hoe ga je aan de slag met de resultaten?

In mijn methode?

De methode geeft handvatten om aan de slag te gaan met de resultaten op methodegebonden toetsen. Ja/nee

De methode geeft tips om mijn onderwijs aan te passen op basis van (toets)resultaten. Ja/nee

De methode geeft aan wat je kunt doen om leerlingen gericht te remediëren na het invullen van een observatielijst. Ja/nee

De methode geeft tips om met de leerlingen te communiceren over hun leerproces. Ja/nee

Heb je vooral 'nee' aangeduid? Dan helpt het scenario [Hoe ga je aan de slag met de resultaten van breed evalueren?](#) je op weg.
